Ч. 8 (10.391). Львів, вівторок 13. січня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 148.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

Видає ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО" Начальний редактор ВАСИЛЬ ПАНЕЙКО

Оком чужинця.

Враження з Волині.

Мій приятель чужинець віддавна інтересується українськими справами. Хоча це не було йому легко, бо романські народи тільки з трудом присвоюють собі славянські мови, то таки знаменито вивчився по українськи. Шевченка, Франка, Лесю Українку, Олеся і т. д. читає як своїх рідних, ба має навіть цілу поважну збірку власних перекладів цих поетів. Родом Француз зі Швайцарії, досконало знає Галичину! пішком перейшов мало не цілі наші Карпати. — Крім того то ходив, то їздив по Поділлю, Покуттю, Розточу, бував навіть на Лемківщині. — Все це ще за австрійських часів. В часах великої російської революції, як творилася українська держава, жив якийсь час у Києві, Одесі, Полтаві і т. д. бував по селах; розмовляв з селянами робітниками та інтелігентами. Одним словом старався пізнати Україну власними очима та ухами через безпосередню обсервацію.

В останніх часах, як пішла в рух „українізація України" (!) бував знова на Україні і назбирав у комірках свойого мізку цілу масу дуже цікавих обсервацій, наскрізь оптимістичного характеру.

Недавними часами ми стрінулися у Львові по кількох літах небачення.

Мені було дуже цікаво, які його спостереження про сучасний стан українського життя в Галичині?

Він відповів мені цілком коротко: „Ви переживаєте тепер дуже тяжкі часи. Але я дивлюся на ваше сучасне положення, так сказати, sub specie historiae і мушу отверто сказати, що сучасну добу в життю галицької України не уважаю за пропащу, а навпаки за корисну для вас, бо конче потрібну".

Його погляд так здивував мене, що хвилинку я не міг спромогтися щонебудь сказати. Мій приятель вичитав з мого лиця величезне здивування і сам пояснив свою думку: „Инакше ви ніколи не научилися би ходити на власних ногах". І дальше викладав мій приятель свої погляди менш-більш осьяк:

„Розуміється, що сучасному поколінню учитися ходити на власних ногах вже пізно. Це школа не для нього. Воно в найтрагічнійшому положенні, яке тільки можна собі уявити. Повороту до того, серед чого воно виросло, в чим зжилося — нема і не може бути, а пристосувати себе до сучасного не має сили, ні змоги! Воно доживатиме свого віку поміж жалем за минулим, а тугою за неосягненим...

Але для грядучих поколінь буде це доскональ школа. Змалку будуть учитися ходити на власних ногах! Не буде біля них пістунки, що піддержувала би їх попід пашки. Життя скаже їм твердо: трібуй власних сил! Може багато буде і каліцтва: понабивають собі гузи, звихнеться неодна рука чи нога, але ті, що перейдуть таку школу, будуть так цупко стояти на своїх ногах, що ніяка хуртовина не повалить їх, ані захитає!

Досі ви в Галичині не переходили такої школи. Від часу, як попали під Австрію, привикли мати пістунку. Инша річ, ця пістунка була крайне ледащо і непотріб, але ви научилися все оглядатися на неї. Бувало, ви сварилися з нею, виправляли бешкети, грозили, гнівалися і т. д. і т. д. — але все це робили як діти, котрі уживають всяких наївних штучок, щоби вибороти щось від пістунки.

Основним в психольоґії українського населення Галичини було глибоко вкорінене почування, що ось ми маємо пістунку. Відень! від якої все! без якої ніщо! Ходить тільки про те, щоби цю пістунку якимнебудь способом зєднати собі, а тоді вже воно буде гаразд. Ціла довголітня політика українського народу під Австрією не була ніколи нічим иншим, як тільки зусиллям задля приєднання для себе осьтакої пістунки з далекого Відня.

Тепер це положення основно змінилося. Польщі ані не в голові брати на себе ролю пістунки супроти Українців. Хвилево це гірше, але на дальшу мету далеко краще для вас Українців. Я не маю страху за ваше майбутнє. Знаю, що у вашім народі є стільки живучої сили, що панування Польщі буде для вас не руїною і загладою, а знаменитою школою: *ходити на власних ногах.* Як ваш щирий приятель бажаю вам тільки одного: щоби як найскорше ви цієї штуки научилися".

Ми довго ще розмовляли на цю тему і признаюся, що уваги мого приятеля були такі влучні, що рідко коли заходила потреба щось перечити, або справляти. Я мусів признати йому, що дуже добре орієнтується в наших справах. З нашої розмови вийшло, що з українських земель, які найшлися тепер під Польщею, знає тільки Галичину. Недовго думаючи, запропонував мені зробити спільну прогульку на Волинь. Я радо згодився і третього дня від повище переданої нашої розмови ми вибралися через Броди до Кремянця.

Ми їхали особовим поїздом третьою клясою, бо так бажав собі мій приятель. Це своє бажання виснив тим, що тільки в особових поїздах і тільки в третій клясі можна приглядатися життю-буттю того населення, через якого територію пробігає залізниця. Поспішними поїздами їздять переважно чужинецькі купці; їм занадто спішно, щоби тратити час на їзду особовими поїздами; вони переїздять тільки з одного більшого міста до другого; малі стації, на яких поспішні поїзди не зупиняються, їм нецікаві; вони заробляють стільки гроша, що ощаджувати на ціні залізничих білетів їм не виплачується. Другою клясою їздять люде переважно зовсім неінтересні, це або урядовці, або офіцири — вони платять третю, а їдуть другою на те тільки, щоби як найдальше держатися від суспільности. Від них ми нічого цікавого не довідаємося — говорив мій приятель. Вони не мають ні своїх поглядів, ні своєї думки. Мов папуґи паплють тільки те, що вичитали в щоденній пресі. Поза тим уміють говорити лише про аванси, платню, додатки до платні та про своє „перепрацювання". Серед такої розмови ми доїхали до Радивилова. Я пояснив свому товаришеві, що ми саме що переїхали давню граничну лінію між Австрією і Росією. Мій товариш замовк і став пильно приглядатися людям, що суєтилися на стації, всідали до вагонів, робили службу чи то залізничу, чи почтову. Це робив він уважно на кожній стації. Поміж стаціями прислухувався розмові їдучих, переходив з ваґону до ваґону, вдавався в короткі розмови з їдучими; на більших стаціях висідав, заглядав до нутра стаційних будинків і т. д. і т. д.

На стації Камянка треба було пересідати і ждати досить довго на поїзд, що мав нас занести в Кремянець. І тут мій товариш пильно приглядався людям, вслухувався в їх розмову і сам ставав до звичайних поміж подорожними балачок.

Ми доїздили до Кремянця.

Знаєте — заговорив мій товариш — тутешні Українці залізницею не їздять. Ось ми їдемо вже кілька годин по Волині, а я не чув ще ані словечка по українськи.

В Кремянці ми пішли пішки до міста, хоча на двірці жидівські фіякри запрошували нас польсько-жидівським жарґоном до своїх дряхлих повозок.

На вулицях Кремянця чули ми українську мову тільки з уст селянства та місцевих міщан. Кремянець говорить по жидівськи, по польськи та по російськи... На цілий Кремянець начислили ми не більше як десять утраквістичних польсько-українських вивісок — решта самі польські! Заговорите по українськи до Жида — відповідає по польськи, заговориш до інтеліґента, відповідає як не по польськи, то по російськи. Щойно в дальшій розмові показується, що Жиди говорять по українськи зовсім добре, краще ніж по російськи, далеко краще ніж по польськи. Одначе ніхто з місцевих Українців, що „по польськи одягаються" не розмовляє з Жидами по українськи: менче відважні штиґулькають по польськи, відважнійші послуговуються „общепонятним язиком", ось тому і Жиди звикли говорити по українськи тільки до селянина!

Але нам траплялося далеко гірше! Поміж тими інтеліґентами, які на наш український запит відповідали по польськи, або по російськи, були Українці і то навіть тих активнійших! Вони виправдувалися: „Бачите, чоловік не звик до того, щоби незнана йому якась чужа людина могла на вулиці звернутися до нього в українській мові і тому зразу не відповідає по українськи. Це бачите річ звички"...

— На це зауважав мій приятель. Розуміється річ звички. Та чи дійдете ви колись до такої звички, щоби на українській землі по українськи відповідати навіть на неукраїнські запити!?

З Кремянця ми поїхали у Рівне. Торговельне місто, багато крамниць, на вулицях великий рух. Українських вивісок на крамницях цілком не видно. Тільки на трьох книгарнях побіч польського є і український напис. Пануюча мова на вулицях: жидівська, декуди почуєш російську і польську; української не дослухаєшся! Місцеві Українці говорять у всяких урядах по польськи, в жидівських крамницях по російськи. Жиди заговорюють до кожного незнайомого по польськи, колиж ти говориш дальше по українськи, переходять на російщину; по українськи говорять тільки до селянства.

— Ваші Українці — каже мій приятель — удають завзято, що їх нема. Дивні люде! Їм здається, що послугуючися чужою мовою, тим самим закриють і своє національне обличчя: от подумаєш „prawdziwy Polak, або настоящий русский", яка безмежна наївність!

Бідаки не догадуються, що при першім погляді „пізнати пана по холявах", а досить почути два-три слова з уст такого добродія, щоби дати голову на відруб, що це-ж ваш рідний хахол!

Ми їхали з Рівного в Луцьк. По дорозі всідає двох молодих панків. Przepraszam — каже один з них — czy jest wolne miejsce? Ми не відзиваємося, тільки вказуємо на вільну лавку проти нас. Розсілися наші сусіди і ведуть між собою розмову по польськи.

— Заложуся, шепче мені мій приятель, що це ваші Українці; сам виношений одяг свідчить, що не належать до пануючої нації, врешті їх польська мова викликала би жолудкові корчі у кожного Поляка.

Потім ми стали говорити між собою нарочно голосно і виразно. Наші сусіди зразу замовкли і очевидно прислухувалися нашій розмові, по кількох хвилинах заговорили між собою чистою українською мовою!...

Пр. 1110/24. В імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний як Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок Державної Прокураторії, що зміст часописі „Діло" ч. 288 (10.381) з дня 28. XII. 1924 р. в артикулі під заголовком: 1) „Кресова Рада", а) уступ перед словами: В останніх часах за спонукою міп. Тагута, б) вислів межи словами в Ризі а пограти жидлявою банькою, д) уступ між словами: університету до двох літ а Національна політика, ф) речення межи словами українсько-білоруських областей а Віддавна, г) вислів межи словами всувати їх в Кресової Ради, г) уступ кінцевий межи словами Кресової Ради а знаком Ф. Ф., 2) „Ніяки видачі" в цілій своїй основі [illegible] „Надзвідія Ц. К." містить знамена зл. І. злочину з § 65 а) з. к. і зл. II. злочину з § 65 а) як і проступку з § 305 зак. кар. узнав доконану в дни 24. грудня 1924 року конфіскату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 493 п. кар. заборону дальшого розширювання того друкованого письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописи, щоби це рішення помістив безплатно, в найближчім числі і то на першій стороні. Невиконання того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 18. XII. 1862 Д. п. д. № 6 ex 1863, а іменнозасудження за переступство на гривну до 400 з. ц. — Львів, дня 27. грудня 1924.

(Підпис нечиткий.)

Луцьк прастаре українське місто: памятає часи Володимирів Великих та Мономахів...

„Прошу садац тут" — каже до нас жидівський фіякер — „гдзе завезть?" Але по дорозі говорить до нас вже по українськи. Инакше Жидок-портієр в готелі — той уперто говорить до нас по польськи, хоча не почув з наших уст иншого слова, тільки українське. В Луцьку на вулицях чути тільки жидівську та польську мову, лише на торговиці домінує українська мова.

По дорозі з Луцька до Ковеля були ми свідками такої пречистої картини. Сидить собі в переділці третьої класи двох бородатих добродіїв поверх сорока літ і гуторять по українськи. Надходить кондуктор; один з добродіїв звертається до кондуктора по польськи з проханням про якусь інформацію. Завязується розмова: оба добродії калічать польську мову до неможливости, частують кондуктора папіросками і в його приявї навіть поміж собою говорять також по польськи! За хвильку переходить кондуктор до сусідньої переділки і до нас долітають звідтіля звуки української мови. Ми оба переходимо до сусідньої переділки, щоби поглянути, з ким то кондуктор завів українську балачку? Ось сидить собі двох Жидів і говорять з кондуктором цілком поправною українською мовою!... Не знати, чи бородаті добродії витягнули з сеї пригоди якусь науку для себе?!

Наші спостереження в Ковелі не поправили нічим сумного вражіння з дотеперішньої подорожі. Назверх Ковель також представляється нібито польське місто, як би вражіння приймати тільки ухами, бо на улицях чуєш майже тільки польську мову, але вже зорові вражіння вносять поправку — ціла польщина опирається на Жидах! Цікава нація, що так скоро акомодується до того, чиє горою! Ще вчера волинські Жиди надавали волинським містам московський зверхній вигляд, а сьогодня ті самі Жиди являються вже носіями польонізації! Цікаве ще й те, що серед українського моря виходить їм те все на здоровля.

З Ковеля через Володимир Волинський ми вернули до Львова. З усіх волинських міст у Володимирі ще найбільше дається пізнати, що це місто лежить на українській етнографічній території. Одначе тільки в порівнанні з иншими містами Волині, без того порівнання також Володимир робить вражіння чужинецького міста.

Один відрадний факт: у кожному місті Волині є українська книгарня. Ех! Як би то не заходити до книгарні та не розпитувати, можна би мати приємну ілюзію... На жаль вже перший погляд по нутрі такої книгарні розвіває рожеві ілюзії. Полички з книжками присів кількалітній порох, пообмотували пауки своєю пряжею. Очевидно ніхто їх не турбує; тут книжки супокійно дрімають на своїх поличках...

На столі продаються українські часописі. В Луцьку — інформує нас книгар — купують щодня два примірники „Діла": перший примірник купує місцеве староство, а другий хтось з Українців і передає з рук до рук! Не забуваймо, що „Діло" одинокий щоденник на всі українські землі під Польщею...

— Найкраще розходиться „Новий Час".

— Кілько примірників продає ваша книгарня?

— Пять, вісім, найвище десять (!)

— А холмське „Наше життя"?

— Приблизно так, як „Новий Час".

— А „Дзвін" Осінка?

— Того ніхто не купує. Присилають досить, спасибі їм, маємо на обгортку.

— А календарі?

Идуть до трохи, переважно на село. Село наш головний консумент, місто не купує майже нічого. Жаль, що нема у нас дешевої книжки цікавої для села. Село хоче читати, але не має що; місто має, але книжкою не цікавиться.

Одинокий наш торг, це шкільні підручники, а побіч всякі не книгарські речі: забавки, блищички, свічечки, образочки тощо...

Друга відрадна поява — це кооперативні крамниці в кожному більшому місті Волині. Та всі вони щойно в пеленках. Треба багато праці, меткости, обережности та печаливости, щоби виплекати з них поважні і кріпкі торговельні організації. Треба радіти, що всі вони в добрих руках, можна сподіватися для них гарного розвитку. Доїзджаючи до Львова, мій приятель сказав: — Знаєте, який мій погляд? Ваша Волинь стане на ноги, щойно тоді, як село наповнить своїми синами міста. Вони принесуть з собою те, що тепер бережеться під сільською стріхою — українство. Тому в першу чергу треба звернути увагу на села та викликати рух: до міста! Треба якнайбільше живого активного сільського елементу віддірвати від ріллі і впровадити його в місто. Треба подбати про те, щоби сільська молодь вивчувала ремесло, торгівлю і т. п. та еміґрувала до міста.

І ще одно мушу вам сказати: ви занадто мягко і делікатно ставитеся до своїх Жидів. Завдяки цьому, вони цілком не числяться з вами. Це просто нечувана річ, щоби купці так ігнорували своїх покупнів. А вони не тільки ігнорують вас, але служать знаряддям антиукраїнської екстермінаційної політики. Вони в першу чергу поширюють на вашу землю чужинецьку зверхню поволічку. На це найуспішнійша рада: організація національної торговлі!

Ми приїхали у Львів і розпрощавшися, пішли до себе. Я вдячний свому приятелеві, що намовив мене до сеї прогульки по Волині. Під його проводом вона була для мене дуже поучаюча. Щоби подати до відома, що бачило на Волині око чужинця, я й описав її як можна докладно.

—р.

Жертва звання.

(ПАМЯТИ Д-РА СЕЛЬВЕСТРА ДРИМАЛИКА В РОКОВИНИ СМЕРТИ).

Ми часто чуємо і читаємо про т. зв. нещасні випадки з робітниками — в каналах, каменоломах, рудокопах, що їх задусили гази і привалила земля, або дізнаємося про смерть робітника між колесами і зубами головної машини, що його вхопила пересильня. Але рідко коли подумаємо за те, що в дійсности всі вони для нас і за нас передчасно згинули. Рівнож без співчування приймаємо звістку про тяжку грудну недугу, або й смерть од неї складача-друкаря, що цілими довгими літами вдихав і проковтував з їдою дрібосенький пилок тяжких металів-черенок, хоча неосвіченими ніхто не сміє нас назвати. А коли зайде річ про смерть священика, що застудився в слотну студінь в часі тяжкої дороги до хорого, або набавився якої тяжкої недуги від тогоже хорого — то се торкається нас хіба на хвилину, а згодом і миримося із сим, і не протестуємо. А вже на звістку про смерть лікаря дуже часто можна почути і з уст навіть декого з його товаришів, але дуже часто від велемудрого і всезнаючого провінціяльного стовпа суспільности, що не признає ніяких лікарів, бо він за всіх них мудрійший, та від представників духовної черні іронічні замітки про те, що — сам собі напитав смерть, або — що других лічив, а собі не поміг, або й навіть — других відправляв на той світ, виправили і його. Хоче лікар, як і всі инші згадані, впав жертвою свого тяжкого звання.

А одним з найтяжчих і найбільше відповідальних занять людини є саме лікування других. В кого є крихта належного фахового знання, дрібка холодного розсудку життєвої мудрости та сильна воля власна — тому дуже легко стати своїм власним лікарем. Але лічити других з повною відповідальністю перед собою, людьми і природою (знанням її прав) може тільки той, хто теоретично і практично вповні пізнав здоровий і хорий організм, хто спокійно вміє визнатися у всіх явищах властивих і побічних хороби і вкінці той, хто своєю рішучістю вміє піддержати і назад повернути нормальне життя до хорого організму.

Недаром то знаками лікування є вужі — чи то на палиці, чи на чаші Ескулапа. Бо лікар мусить бути такий мудрий, як сі змії; він мусить вміти побороти їдь лютість змії-хороби; він має запорожити сі таємні страшні і прекрасні єства. Недаром то істнує у всіх народів казка про договір знахоря-лікаря із Смертю, що вільно йому лічити хорого тоді, коли вона стоятиме в ногах хорого. Але він спас царівні життя й тоді, як смерть станула в головах, обернувши ліжко царівни, та поручивши смерти на доказ її проворности вбити черв'ячка в ліскововому горішку. Лікар — каже казка — заткав дірку воском і носив довгі літа свою понятеньку в тісній темниці, поки через власну необережність не відіткав дірки, а смерть його скоршого положила...

Так, хитрістю і проворністю належить поконувати завсіди безжурного, веселого і збиточного товариша життя — смерть. Недаром то премудрі Греки у своїй життєрадісній всетворчій уяві дали мужеські назви і хлопячий вигляд життю й смерті — Bίος, θάνατος. Недаром то сей прекрасний молодець θάνατος із палаючим смолоскипом постійно гарцює у веселому походові життя, то тут-то там пристане, майне світильню полумям вниз — і одного життя вже немає. ...Бо θάνατος є слугою темного аду і прекрасної, завсіди молодої матери усього життя земного Персефони; він є віщуном радости елісейських левад і товаришем олімпійського виночерпія Ганімеда; він є товаришем панів землі — Діонисія і Сна, та рідним братом і невідступним попутником життя.

Солодке життя й гірка смерть... найближча рідня! — Так, говорить нам мудрий лікар, невідступним товаришем життя є смерть. Раз вона буйно і весело носиться по пировищах живих, то знов помчить кудись далеко від нас, то знов плететься крок у крок за нами по болотнистому шляхові життя. Не бійтеся смерти, бо вона завсіди з вами і в вас, вона товариш тільки живого єства, будьте завсіди готові піти за нею...

І ось посередником між нами, що прагнемо життя, та між невгомонною, сказатиб — зовсім безжурною в свойому темпераментові збиточника — смертю стає від непамятних часів лікар. Він — та сама людина, що в своїй безсилій могучости бореться на всі сторони за своє єствування, стає від віків до нерівної боротьби із всевладною смертю, повелителькою всього живого. З віку на вік передає людство через своїх наймудрійших, найпроворнійших і найхитрійших слугоборонців способи боротьби за здоровля, за життя... І на сьому шляхові постійного змагання життя із смертю падуть один за другим отсі безстрашні воїни-лікарі у невпинному стремлінню вирвати смерти їдке жало, вчинити її хоч не так безсердечно і свавільно-лютою. І не без успіху йде отся невгомонна боротьба людства за право на... одну малесеньку хвилину життя в безконечній вічности...

Віспа — чорна смерть, задавка — дифтерит, гнійний сіфіліс, морове повітря — горячка — тиф, холера, скаженина — сьогодні, замічені в час, при належному заходові лікаря — для нас вже нестрашні. Людство вже знає від сторожів і оборонців свого життя як в сих хоробах заховуватися, як від них звільнятися; а лікарі, лікуючи — постійно стежать за розвитком і обявами хороби, за діланням протихоробних середників, за поматанням ріжних хоробних процесів у людському організмові — і по силі своїй, помагають людині та живині вернути до здоровля навіть з чахотки, та помічення свої передають один другому для збогачення скарбниці науки про лікування...

Правда, є ще хороби, з якими годі справитися і найученійшим та найзручнійшим лікарям — особливо внутрішні, куди такий тяжкий доступ для постійного досліду перемін, тож шляху травлення, дихання, нервів. Але наука належного життя — гигієна, та вміла забезпека організму від захоріння — профілактика, здебільша являються найкращими помічницями вченого лікаря, що їх протягом і ціною довголітніх дослідів і досвідів дійсно створив. А навстріч сьому трикутникові сил: медицини, гигієни, профілактики, що своїми раменами окружають осередок — життя, тягнуться лучі — животної сили, незломної волі до життя, слухняне й терпеливе виконування приписів лікаря, довіря хорого та його окруження до лікаря, одним словом такі міцні ниточки, що иноді на одній з них повисне — і спасеться найтяжчий хорий.

А коли порветься иноді й грубезний ланцюх життя, то сьому певно не вина лікаря, тільки звичайно видимість міці сього ланцюха, бо лікар, що дійсно лічить хорого — ще більше дрожить за його життя як сам хорий, бо знає чимало такого, чого — слава Богу — не дано хорому знати й бачити. В хоробі й здоровлю лікар є дійсним приятелем, а може й другим я людини. Зрозуміти хорого, вникнути в його настрій, характер і темперамент, вміти використати всі слабі й сильні сторони особовости, для сього потрібно багато прекрасних прикмет усього єства лікаря, що своїм фаховим знанням має помогти хорому.

А коли сей лікар, помагаючи хорому, заразить власний свій організм убийною їдлю, що сплила з жала лютої смерти, в тяжкій муці усього затроєного організму побачить над собою задуману стать молодечого θάνατος-а, що повільно нахиляє світильню вниз, тоді стають перед його очима довгі ряди нещасного хорого людства, якому він так вірно, совісно й ревно служив, та веселять його вдячними усміхами побіди над смертю здоровля — життя...

І він у послідні, безконечно довгі хвилини конання, коли вже останні іскри життя гаснуть, з радістю бачить: „Я вмру не весь; велика частка мого я буде жити у тих — кому я до життя вернутй поміг, а ще більша в тих, що десь там у тьмавій будуччині грядуть завдяки мойому досвідові й дослідові. Так... колись вирве людство в смерти довге, аж до нудоти предовге життя... але для мене... найкращим лікарем і другом є смерть, що заведе мене до Того, в кого найкраще всім... що трудилися, що тягар життя двигали.

1. I. 1925. І. Свенціцький.

Мова цифр.

Недавно минуло пятиліття радвлади на Україні. Перегляд найважнійших політичних подій за той час ми писали а тепер бажаємо підвести підсумки діяльности тої влади на деяких ділянках при допомові найпевнійших даних бо цифрових. Ці цифри беремо з офіціяльного звіту, який складав перед Президією Союзного Центрального Виконкому голова Українського Раднаркому Чубар.

Освіта: На 27.600 тисяч мешканців є тільки 16.257 шкіл з 1,544.000 учнів. Поза тим є 9.936 т. зв. ліквідаційних пунктів неписьменности через які пройшло 650.000 робітників. Вищі школи туди не входять в рахубу. Обовязкове і загальне навчання має бути зреалізоване щойно за 6 літ. Коли взяти на увагу число заселених одиниць, то дістанемо таке зіставлення. На 41.664 залюднених місцевостей є тільки 16.257 шкіл. Шлях до загального і обовязкового повчання дуже далекий.

Опанування та перебудова села: На Україні є 4.800.000 селянських дворів з 22,500 000 селян. Опановують село і перебудовують його соціяльно перш за все комітети незаможних селян. Отже на 22,500.000 селян є тепер зорганізовано в комнезамах заледви 770.000. Другою такою установою, що має перебудувати село є „Робітземліс". Він має заледви 75.236 членів і опікується 200.000 наймитів. Слід замітити, що далеко не всі члени комнезамів і „Робітземлісу" є комуністами. Їх нараховується в одній та другій установі не більше як 8—10 відсотків. Комнезами чи краще їх члени ведуть господарку в так званих господарських комунах і колективах. Їх нараховується тепер 5.300. Ці комуни та колективні господарства є авангардою в здобуванню села для комунізму. Одним із засобів радвлади для осягнення соціяльної перебудови села є кооперація. Вона має знищити непмана, отже дрібного приватного торговця. До кооператив намагаються провести якнайбільше членів комнезамів, щоби вони їх опанували. Тепер творять вони 25 відсотків усіх членів кооператив. Отже при допомові яких 850.000 тисяч зорганізованих незаможників і лісових та земельних робітників хоче радвлада перевести соціяльну будову села та змінити цілковито буржуазну селянську психіку 22 з половиною міліонів українських селян на психіку пролетарську. Бо ясно, що коли не заломиться та психіка, то нема що й казати про соціяльну перебудову.

Сільсько-господарський кредит: Велике лихоліття спричинило велику кризу сільського господарства. І через те воно не може обійтися без кредиту. Отже в 1924 р. було уділено сільському господарству разом 20 міл. карб. кредиту, що дає по 4 карб. на одно селянське господарство. А без кредиту господарство не розвинеться і не підніметься. Саме тепер йде в радянській пресі дискусія на тему того кредиту, але про це напишемо окремо. Ось такими скромними матеріяльними і ще скромнійшими моральними засобами перебудовується і опановується українське село.

В. М.

Національний Музей у 1924 р.

I.

Серед дуже тяжких умовин війшов Національний Музей у 21-й рік свого єствування. Тяжка кріза грошева в краю й у світі, недоступність книжкового ринку України і Росії, загально-національна пригніченість — ось тло цілорічної сірої буденщини, на якому йшла тихою ходою внутрішня науково-освітна діяльність Музею. Були, що правда, ще тяжчі роки боротьби за власне єствовання, але не було тяжчого для самої праці, що самохіть—по приказу життя обхопила велику царину систематичного наукового досліду скарбів давньої національної творчости. А сю працю треба було доконечно виконати, щоби в люті часи упадку і ровтічи показати — і власній суспільности і всьому світу ясне обличча невмирущої сили національного Генія.

Безграничною щедрістю Основника Музея, що від першої хвилини свойого Владицтва у Львові вже 25 літ ложить при всяких нагодах великі гроші на зібрання безцінних памяток національної давнини, та від 20-х літ удержує Музей, дала Управі Музея змогу на основі власних музейних збірок приступити до дуже важної науково-видавничої діяльности в области жерел до історії українського мистецтва й української культури. Ся діяльність увінчалася в 250-ліття першої друкованої на Україні у Львові книги обємистим виданням її. Початки книгопечатання на землях України із 560 знимками — свідками давньої книгопечатної умілости і чималого мистецького смаку давніх книжників-Українців. А з попередніми 4-ма випусками „Прикрас рукописів Галицької України XVI. в." науково-видавнича діяльність Національного Музея дала вже тривкі основи до дальшого належно повного обсліду сеї так мало ще дослідженої в нас ділянки нашого власного давнього мистецького доробку.

Вагу сеї зовнішньої праці Національного Музея оцінили належно без всякої пристрасти щирі знавці жерельної праці—на Україні, в Румунії, Франції, Німеччині і Польщі цілим рядом основних рецензій, в яких не тільки вказали на добрі сторони, але й річево звязали видане із світовим мистецтвом.

В найблищому часі появляться праці архитекта В. Січинського „Деревляні церкви і дзвінниці Галичини XVII—XIX. в." в цілим рядом потрібних архитектурних рисунків і текстом, та „Архитектура в стародруках", на яку доси не звертали належної уваги дослідники історії деревляного і камінного будівництва України, — За сим підуть видання, присвячені обслідові людового мистецтва, чим має бути обхоплена цілість мистецької творчости України по зібраним у Національному Музеєві памяткам.

Очевидно, що в самій суспільности, яка здебільша живе в крузі буденних потреб, не всі видання музейні, хоч як вони були би важні по своїй суті, стрінулися з однаковою прихильністю. Зібрані з усяких горищ, малодоступних для людського ока скринь і комірок, покриті густою верствою пилюки, цвілі і болота, належно очищені і злучені в однородні цілости — предмети і памятки давньої національної мистецької культури, для одних були мало цікавими — як церковно-побутові речи, а для других надто великою роскішю. „Ми — не церква, щоби брати сі видання" говорили одні; „є більше важні справи — як досліди наукові" говорили другі; „ми на те не вчені" — говорили инші миряне і духовні.

Проте одначе Управа Національного Музея продовжала і продовжатиме збирати, зберігати і відслонювати з під пилу віків прекрасні плоди творчого життя предків та розкривати для всіх невмирущі можливости розвитку національного Ґенія. Давні церкви України позістануть для Музея на дальше предметом найглибшого і найщирійщого інтересу, бо вони заховують ще чимало скарбів непізнаної давнини, а тиха праця в царині систематичного обсліду зібраного і пізнаного позістане й на будуче — найвищою ціллю життя музейників, що тільки тим робом зможуть причинятися і до політичного розвитку нації. А вагу сеї праці Національного Музея оцінить належито кождий чинний політик, економіст і суспільник, який розуміє, що широкому культурному світові належить показувати не тільки блестячі зовнішні одяги й поведінки представників нації, але й сталі цінности загальної вартости.

З огляду на все вище згадане, Управа Національного Музея є певною того, що протягом 1925 р. вона найде значно більше матеріяльної уваги до високих культурних потреб сеї установи, як се діялося в минулих роках, коли по незалежним од Управи обставинам їй не було ніякої змоги звернутися з річними звітами до ширших кругів суспільности. Правда, посередно говорили до неї ті наймолодші, що ставлять перші кроки на полі суспільної діяльности, своїми статтями про давню книгу України, про розвиток українського друку і його культурно-національну вагу, які вони склали на основі постійної праці в науковій робітні Національного Музею. Статті О. Бриковичівної в календарі Просвіти 1924 р., С. Охримовича в Новім Часі, Б. Кравціва в Українськім Голосі і Г. Гарабурди в Літературно-Науковім Вістнику 1925 р. про книгу і стародрук — нехай будуть живими свідками животворного впливу збірок Національного Музея на майбутній приріст наукових працівників. В найблищому часі збірки музея промовлять знов до сих майбутніх новими сторінками своїх цінностей, на що тут заздалегідь звертається увагу всіх.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!!

ОСТАННІ ВІСТИ.

Мін. Ратайскі на східних „кресах".

Дня 10.I. мін. внутр. справ Ратайскі прибув до Рівного. Відси відїхав до Корця на граничну інспекцію. З Корця відїхав мін. Ратайскі на ревізію відділу граничної сторожі в Гощі. На самій границі відвідав переходові пункти і ново збудовану граничну вартівню.

Кріза нім. кабінету.

Парл. фракція центру заявила, що не візьме участи в евент. кабінеті д-ра Лютра. Тому його спробу утворити кабінет можна вважати безуспішною.

Кулідж проти роззброєння.

Райтер звідомляє з Вашінгтона, що през. Кулідж є проти артилерійського роззброєння кораблів Зед. Держав. Це з огляду на постанови договору про морські зброєння. В Англії вважають противним договорові.

Румунія не переговорює з СРСР.

Румунське міністерство загранич них справ заперечує, начеб подорож до Парижа румунського мін. для Бесарабії Інкулеца, мала на цілм відновлення переговорів із радянським урядом.

В Італії.

Італійська опозиція вже нині є за тим, щоби в разі участи в виборах, утворити одноцілий бльок. У кожному окрузі опозиція ставила би одного кандидата. Розділював би мандати гол. опозиційний комітет, так, що за основу брали би число голосів, одержаних кожною партією в останніх виборах. Уряд задумує перевести розправу за вбивство Матеоті ще перед виборами.

Справа Радіча.

На волю випустили Радічевого сина, Володимира і студ. Станчіґа і Булову, бо їм не могли доказати, що планували атентат на мін. просвіти Прібіцевіча. Вол. Радічеві не могли доказати, що організував селянські бунти. Власти відказались дати пашпорт б. мін. загр. справ Трумбічеві, котрий підняєся боронити Радіча.

Конференція мін. загр. справ балтійських держав.

Конференція міністрів загранич них справ Естонії, Фінляндії, Латвії й Польщі в Гельсінгфорсі відбудеться 16-го і 17-го січня. Польський мін. загр. справ Скшиньскі виїхав до Гельсінгфорсу 11 го ц. м.

Німеччина оголосила безконтрактовий стан.

10.I. утратив правосильність уст. версайського договору, який гарантував союзникам клявзулю найбільшого упривілеєння в обсаді мита. На цій основі німецький уряд проголосив безконтрактовість у відношенні до всіх держав, які не мають з Німеччиною торг. оговору. До них Німеччина примінює старі митні тарифи. В нових торг. тарифах Німеччина признала значні знижки Австрії й Еспанії. Безконтрактовий стан примінила Німеччина також до В. Британії, котрої торг. конвенція з Німеччиною ще не ратифікована.

Румунія жадає видачі фльоти Вранґля.

Румунія зажадала, щоби їй видали Вранглеву фльоту. Мотивує це жадання як ґарантії для її претенсій до СРСР. Претенсії ці основуються на цьому, що підчас світової війни, коли Румунія боролась по боці союзників, увесь засіб румунського золота вивезено до Москви. Там скарб дістався у руки большевиків. Вартість цього золота перевисшає вартість Вранглевої фльоти, що складається з 40 воєнних кораблів, у цьому з 3 панцирників

У. С. Р. Р.

2-ий Всеукраїнський зїзд спілки радянських робітників.

На зїзді присвячено велику увагу справі роботи на селі та принято між иншим таку резолюцію: Зїзд ухвалює організувати центральне правління спілки на Україні. Центральному правлінню доручається звернути особливу увагу на переведення заходів по національній справі, поширити охоплення спілкою робітників села, а також прямувати до поліпшення апарату держорганів, держторговлі та кооперації". Слід підкреслити, що спілка радробітників обєднує усіх радянських державних урядників. (За „Вістями“).

Хрещенський ярмарок.

Саме в кінці грудня почалися на Україні приготування великих контрактових ярмарків, що носять там назву „Хрещенського ярмарку“. Ярмарок відбувається під видом великої виставки. В них беруть участь усі державні торговельні та промислові підприємства і трести. Вони виставляють у великій скількости свої товари і також довершують акти куплі та продажі. (За „Вістями“).

Різдвяні огні.

Ой горіть, горіть, різдвяні огні
за тихим селом на вигоні.
Під небо влпвіть в полуніяній тьмі
в тріскучім нестриманім розгоні!

Спалахніть, огні, в народній душі
полумям ярким промінистим!
Серед мертвоти й глухої тиші
ударте розблиском якристим!

Глушу потрясіть, мертве оживіть,
вилляйте кипучої в жили..
В застиглих серцях життя воскресіть
і творчі розбурхайте сили!

В довго жданий час ударте всі враз
серця підневольного роду!..
У цю святу мить буря забурлить
і зродиться воля народу!

Рутин.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашнє (7) число „Діла“ сконфісковано за кілька останніх рядків із передової статті п. н. „Польське питання“.

— **Клопіт з Пілсудским.** Головні почитателі маршалка Пілсудского, т. зв. його політична ґвардія, мають клопіт зі своїм півбогом: перевести геть гомстадились над темою, чи правда на боці Пілсудского чи Сікорского, колишнього найбільшого почитателя й помічника маршалка, а тепер його завзятого антаґоніста. На чолі групи ослів ППС., відданих беззастережно Пілсудскому, стоїть кол. премієр Морачевскі, ватажком противної групи є пос. Барліцкі. Сварки в ППС. дійшли вже до того, що рішальниця постійно зажадало скликання Головної Ради партії. Річ ясна, що наради Г. Ради будуть — темпераментні...

— **Ордер відродження Польщі,** як подає офіціяльний „Монітор Польскі“ одержав голова православної церкви в Польщі митр. Діоний за свої заслуги, положені біля доведення православної церкви під Польщею до того становища, в якому вона тепер находиться.

— **Луначарський редактором.** Луначарському вже мабуть надо за реформаторська діяльність на полі шкільництва й мистецтва та писання футуристичних драм. Взагалі він кидає на деякий час Росію і переїзжає до Франції. В м. Амієн виходитиме комуністичний часопис і саме Луначарський обійме його редакцію.

— **Замісць реквізицій — нові податки!** Здавалось би декому, що війни на нашій обездоленій земліці немає вже чотири роки, отже не повинні істнувати й такі воєнні акцесорії, як нпр. реквізиція мешкань для офіцирів та військових потреб. А проте воно не так. Не тільки по нинішній день скрізь по містах, містечках і селах є цілі будинки, які є недоступні для законних власників тому, бо їх зареквіровано у воєнних часах, але ще й тепер трапляються військові мешканеві реквізиції. Сойм прийняв у цій справі законопроєкт. Сенат радить саме над „поправками“ до того законопроєкту. Саме на останньому сенатському засіданню у цій справі явився представник міністерства фінансів і заявив, що премієр і мін. фін. Грабскі гадає „зарадити“ реквізиціям таким робом, що проголосить новий... мешканевий податок, а то у висоті 4 прц. дотеперішнього комірного. Податок мусілиб платити всі комірники без виїмку. З податку складанобфонд на будову військових будинків, яких тепер держава не має за що будувати... Присуд гідний Соломона і премієра Грабского!...

— **В вгомін краківської револьти.** Невдовзі відбудеться у Кракові перед військовим судом розправа проти офіцирів тих частин, які були замішані у вуличні кріваві краківські заворушення в дни 6. листопада 1923 р. Трибунал буде складатися зі самих генералів, бо обжалуваними виступатимуть здебільша висші офіцири, які командували частинами, що дали розброїти себе, або видавали накази з військової команди міста.

— **Любка Колессівна у Львові.** З Відня надійшла нині телеграма, що на запрошення Муз. Тов-а Лисенка, виступить наша світової слави артистка піяністка у Львові з двома концертами в днях 4. і 7. лютого н. р. Заки розпічнеться продажа білетів, замовлення на оба концерти приймає від нині канцелярія Тов-а Лисенка від 3—6.
1175 1—1

ОПОВІСТКИ.

— **Звичайні Загальні Збори** Українського Лікарського Товариства у Львові відбудуться дня 17. січня 1925 о годині 7. вечером у власній домівці при вул. Руській ч. 3. II. зі слідуючим порядком денним: 1) Звіт уступаючого Виділу. 2) Звіт Контрольної комісії. 3) Уділення абсолюторії. 4) Вибір нового Виділу. 5) Внесюи. За Виділ: *д-р М. Вахнянин* голова, *д-р Л. Максимонько* секретар. 1176 1—1

Новорічні вечорниці з танцями відбудуться в середу 14. ц. м. о год. 8. вечером в салях Української Бесіди заходом Союза Українок і Бесіди. 1173 1—2

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає О. Костик.

З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.